

Finansdepartementet
103 33 Stockholm

Statskontorets rapport En form för kollektivt beslutsfattande – en kartläggning och prövning av nämndmyndigheter (2024:11)

Finansdepartementet har remitterat ovan rubricerade rapport till Överklagandenämnden för högskolan. Av remissmissivet framgår att nämnden bara ska yttra sig om förslaget att ändra Överklagandenämnden för högskolans ledningsform till enrådighetsmyndighet eller analysera om det finns andra mer ändamålsenliga sätt att organisera verksamheten på.

Nämndens syn på verksamheten idag

Nämnden vill inledningsvis ge sin syn på verksamheten idag.

Högskolesektorn, vars beslut nämnden överprövar, präglas av att ärenden i mycket stor utsträckning bereds och beslutas i kollegiala beslutsformer, där olika röster kommer till tals. Så är t.ex. fallet när beslut om anställningar som professor och lektor bereds. Även studentperspektivet är en självklar del i högskolans beslutsprocesser. Detta perspektiv kommer fram genom studentrepresentanter i olika organ, både i ärenden som rör studenter och i anställningsärenden.

Nämnden har, med sin sammansättning av jurister och företrädare för sektorn, både juridisk kunskap och bred sakkompetens. Genom de olika kompetenser som finns representerade i nämnden har den en god förståelse för det som behandlas i ärendena; nämnden har förkunskap om de typsituationer som besluten avser och vilket sammanhang de har fattats i. Den kombination av jurist- och annan sakkompetens som finns är också betydelsefull för nämndens roll som domstolsliknande organ. Vidare är nämndens sammansättning ändamålsenlig vid besvarandet av remisser; den borgar för att alla aspekter blir belysta och är därmed värdefull vid konsekvensbedömningen av de förslag som remitteras.

Till sakkunskapen bidrar också de föredragande som är jurister och som har sin anställning hos värmyndigheten UKÄ. Föredragandena har god kunskap om sektorn, eftersom flertalet även arbetar med UKÄ:s ärenden. Denna ordning ger dessutom en flexibilitet ifråga om personalresurser, eftersom ärendemängden under året varierar mellan ca 120 och 700 öppna ärenden (beroende på antagnings- säsongerna).

För att hantera ärendena har nämnden sedan länge utnyttjat sin möjlighet enligt myndighetsförordningen att delegera beslut av enklare beskaffenhet. Detta görs bara när det finns en stabil praxis och sker i huvudsak avseende antagningsärenden. De ärendena behöver avgöras snabbt, då tiden mellan antagningsbesked och terminsstart är kort. Den normala handläggningstiden för ett antagningsärende är ca tre veckor. Nämnden anser att detta är ett effektivt sätt att utnyttja nämndens kompetens och resurser. Nämnden är alltså alltid beslutande i principiella frågor och när ny praxis sätts. I sammanhanget kan konstateras att regeringen de senaste åren utsett nämnden till överinstans i nya ärendetyper, t.ex. vissa beslut om avstängning från högskoleprovet och beslut om inplacering i det nationella ramverket för kvalifikationer. Nämnden uppfattar detta som en bekräftelse på det befintliga sättet att hantera ärendena.

Statskontorets förslag

Nämnden avstyrker Statskontorets förslag att utreda om nämndens lednings- och organisationsform bör ändras, t.ex. till en enrådighetsmyndighet. Nämnden ser så klara nackdelar med sådana andra lösningar, att resurser knappast bör läggas på att utreda frågan. Att ersätta nämnden med en enrådighetsmyndighet skulle innebära att besluten i överinstans inte fattas med den kombination av olika kompetenser som i dag finns i nämnden. Man skulle riskera att förlora den legitimitet som nämnden uppfattar att dess beslut har i högskolesektorn; den kollegiala karaktären skulle gå förlorad och studentperspektivet skulle försvinna. En annan effekt är att man, om nämnden ersattes av en enrådighetsmyndighet, skulle gå miste om statusen av domstolsliknande organ. Detta kan ifrågasättas utifrån de konsekvenser som nämndens beslut får för den enskilde. Det kan också vara så att europarätten ställer krav på att några av de ärendeslag som nämnden hanterar avgörs av domstol eller ett domstolsliknande organ. För att den stora mängden ärenden ska kunna avgöras på ett rättssäkert sätt – och studenter och lärosäten ska kunna få beslut i tid – behöver nämnden i princip ha den sammansättning som den har (med ledamöter som har domarerfarenhet respektive bakgrundskunskap om sektorn).

Att nämnden inte längre skulle ha en värdmyndighet skulle bl.a. innebära omotiverade kostnader för att driva en egen myndighet, med de resurser som krävs för ekonomihantering och annan administration. Hanteringen av t.ex. IT- och andra digitaliseringsfrågor, som idag ställer särskilda krav på kunskap hos en myndighet, skulle också riskera att bli mindre effektiv. Att en värdmyndighet sköter de administrativa uppgifterna och tillhandahåller personal för beredningen av ärendena är mycket resurseffektivt. Som framgått ovan innebär placeringen hos UKÄ både effektivitets- och kunskaps fördelar. Nämnden har svårt att se några effektivitetsvinster med en enrådighetsmyndighet även ur detta perspektiv.

För Överklagandenämnden

Amina Lundqvist

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Amina Lundqvist, ordförande, vicedekanan Ulf Dalnäs, docenten Mikael Hansson, chefsjuristen Christina Helmér, rådmannen Johan Nordin, studenten Jack Senften, rådmannen Per-Anders Svensson och chefsjuristen Arne Wahlström. Föredragande har varit verksjuristen Marie Stern Wärn.

Expediering till:
Finansdepartementet